

Sygn. akt III AUa 532/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lutego 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Pasek
Sędziowie:	SA Krystyna Smaga SO del. do SA Jolanta Węs (spr.)
Protokolant: protokolant sądowy Kinga Panasiuk-Garbacz	

po rozpoznaniu w dniu 4 lutego 2016 r. w Lublinie

sprawy M. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji M. K. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 26 marca 2015 r. sygn. akt VI U 958/14

oddala apelację.

Jolanta Węs Małgorzata Pasek Krystyna Smaga

III AUa 532/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 czerwca 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. ustalił M. K. (1) wysokość kapitału początkowego, natomiast decyzją z dnia 6 sierpnia 2014 roku rozliczył zaliczkę przyznaną wnioskodawczyni na poczet przysługującej emerytury i ustalił ostateczną wysokość emerytury od dnia 1 maja 2014 roku.

M. K. (1) wniosła odwołania od powyższych decyzji.

Wyrokiem z dnia 26 marca 2015 roku Sąd Okręgowy w Radomiu VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołania (k. 37 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił, iż M. K. (1), urodzona (...), pobiera wcześniejszą emeryturę przyznaną jej decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 lipca 2006 roku. Wnioskodawczyni w dniu 20 maja 2014 roku złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. jednocześnie dwa wnioski: pierwszy dotyczył przyznania emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego 60 lat, drugi stanowił pismo w którym wnioskodawczyni domagała się przeliczenia/przyznania emerytury powszechnej począwszy od 2011 roku tj. od osiągnięcia przez nią powszechnego wieku emerytalnego. Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego organ rentowy w dniu 23 maja 2014 roku skierował do M. K. (1) pismo informacyjne, w treści którego wyjaśniono, iż zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi świadczeń emerytalno – rentowych, postępowania w sprawach tych świadczeń wszczynane są na podstawie wniosku zainteresowanego (chyba że przepisy ustawy przewidują wszczęcie postępowania z urzędu – co w niniejszej sprawie nie ma zastosowania). Jednocześnie poinformowano wnioskodawczynię, że jej wniosek o przyznanie prawa do emerytury powszechnej rozpatrzony zostanie odrębną decyzją. Rozpoznając wniosek o przyznanie emerytury powszechnej ZUS w dniu 17 czerwca 2014 roku wydał decyzję o przyznaniu M. K. (1) emerytury w kwocie zaliczkowej, w której ustalił prawo wnioskodawczyni do tegoż świadczenia od dnia 1 maja 2014 roku, tj. od pierwszego dnia miesiąca w którym złożono wniosek oraz ustalił wysokość świadczenia w kwocie zaliczkowej – 1.994,10 zł, wobec toczącego się postępowania wyjaśniającego w przedmiocie konta wnioskodawczyni w ZUS, zaznaczając, iż wysokość świadczenia może ulec zmianie po zakończeniu w/w postępowania. Jednocześnie wraz z postępowaniem dotyczącym kwestii ustalenia wnioskodawczyni prawa do emerytury Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. decyzją z dnia 12 czerwca 2014 roku ustalił wysokość kapitału początkowego wnioskodawczyni. Jako podstawę wymiaru przyjęto kwotę 1.583,37 zł oraz wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego na 129,69 % w oparciu o przeciętną podstawę wymiaru składek z 10 kolejnych lat kalendarzowych z okresu od 01.01.1985 roku do 31.12.1994 roku. Ostatecznie wysokość kapitału początkowego wyniosła 190.497,23 zł. W dniu 6 sierpnia 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wobec zakończenia postępowania wyjaśniającego w przedmiocie konta wnioskodawczyni w ZUS wydał ostateczną decyzję w przedmiocie rozliczenia zaliczki przyznanej na poczet emerytury od dnia 1 maja 2014 roku, tj. od daty nabycia uprawnień do emerytury, ustalając prawidłową wysokość świadczenia na kwotę 1.994,10 zł. Jednocześnie organ rentowy wskazał, że wyliczona emerytura kwotowo jest świadczeniem mniej korzystnym, dlatego też wnioskodawczyni nadal będzie otrzymywać emeryturę w wysokości ustalonej dotychczas. M. K. (1) odwołała się od powyższych decyzji oraz pisma ZUS z dnia 23 maja 2014 roku, domagając się wyliczenia przyznanego jej świadczenia w oparciu o przepisy obowiązujące w 2011 roku, kiedy to ukończyła 60 lat i osiągnęła powszechny wiek emerytalny.

Sąd Okręgowy, odnosząc się do odwołań od decyzji z dnia 12 czerwca 2014 roku oraz z dnia 6 sierpnia 2014 roku wskazał, iż są one niezasadne. Odnośnie decyzji z dnia 12 czerwca 2014 roku o ustaleniu kapitału początkowego Sąd Okręgowy powołał przepisy art. 173 i 174 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2009 roku Nr 153, poz. 1227), zgodnie z którymi dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31.12.1948 roku, którzy przed dniem wejścia ustawy w życie opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy. Kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53 cytowanej ustawy przyjmując przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy okresy składkowe, o których mowa w art. 6 ustawy oraz okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 ustawy w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2 ustawy. Zasady postępowania organu rentowego, co do uznania okresów do ustalenia kapitału początkowego są takie same jak przy przyznawaniu świadczeń. Ustalenie wartości kapitału początkowego następuje poprzez obliczenie hipotetycznej emerytury, jaką ubezpieczony otrzymałby w dniu 1 stycznia 1999 roku, a następnie pomnożenie kwoty tej emerytury przez wielkość średniego dalszego trwania życia. Od ustalenia wysokości kapitału początkowego zależy wysokość ustalonego przez organ rentowy świadczenia emerytalnego.

Sąd Okręgowy podniósł, iż skarżąca poza zakwestionowaniem w/w decyzji, nie przedstawiła żadnych konkretnych zarzutów, które mogłyby dowodzić wadliwości i nieprawidłowości stanowiska ZUS, nie przedłożyła żadnych dokumentów tj. świadectw pracy, zaświadczeń o uzyskiwanych dochodach bądź innej dokumentacji, na podstawie której można byłoby ustalić wysokość wynagrodzenia, zatem wniesione odwołanie, zdaniem Sądu Okręgowego, uznać należy za niezasadne.

W toku postępowania wnioskodawczyni kwestionowała nadto sposób wyliczenia świadczenia w decyzji z dnia 6 sierpnia 2014 roku, domagając się ustalenia jego wysokości od daty osiągnięcia przez nią powszechnego wieku emerytalnego (ukończenia 60 roku życia) – tj. od 2011 roku. Sąd Okręgowy podniósł, że w myśl art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej postępowanie w sprawach świadczeń z ubezpieczenia społecznego wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanego chyba, że ustawa stanowi inaczej. Natomiast zgodnie z treścią art. 129 ust. 1 cytowanej ustawy, świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, z uwzględnieniem ust. 2. Zasada działania na wniosek jest generalną zasadą postępowania emerytalno – rentowego. Reguła ta wyklucza możliwość wstecznego wypłacania świadczeń, tj. za okres od daty nabycia prawa, a przed złożeniem wniosku. Mimo więc, że nie budzi wątpliwości stanowisko, że prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego powstaje z urzędu, a decyzja organu rentowego ma charakter deklaratoryjny, samo spełnienie się przesłanek warunkujących prawo do świadczenia in abstracto nie stanowi podstawy do wypłaty świadczenia. Podstawę taką, zgodnie z treścią art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, stanowi wniosek zainteresowanego o przyznanie świadczenia, a zatem niewątpliwie ustawodawca przypisał decydującą rolę woli uprawnionego, który nawet, jeżeli spełnia warunki nabycia prawa do świadczenia, nie musi z niego korzystać. Konsekwencją tego jest to, że dopiero złożenie wniosku o świadczenie powoduje obowiązek jego wypłaty.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że w okolicznościach niniejszej sprawy wnioskodawczyni wiek emerytalny 60 lat osiągnęła w dniu(...), zaś z wnioskiem o emeryturę powszechną wystąpiła dopiero w dniu 20 maja 2014 roku. W myśl wskazanych powyżej przepisów ustawy od tego też miesiąca organ rentowy mógł przyznać jej prawo do emerytury w związku z ukończeniem 60 roku życia. Świadczenie przyznane zostało od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożyła wniosek tj. od 1 maja 2014 roku.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał, iż zaskarżone decyzje organu rentowego są prawidłowe, dlatego też na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołania, o czym orzekł w punkcie I wyroku (uzasadnienie wyroku k. 39-41 a.s.).

Apelację od tego wyroku wniosła M. K. (1), która zaskarżyła wyrok w całości. Podniosła, iż w decyzji o ustaleniu wysokości kapitału początkowego zaniżono jej łączny staż pracy, ustalając go w wymiarze 30 lat, 7 miesięcy i 6 dni, podczas gdy faktycznie przepracowała 34 lata. Nie zgodziła się ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, który stwierdził, iż wyliczenie to jest prawidłowe. Odnośnie decyzji z dnia 6 sierpnia 2014 roku wniosła o przeliczenie emerytury na zasadach obowiązujących w latach 2011-2012 według rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 2011 roku. Podniosła, iż nie złożyła wniosku o emeryturę w 2011 roku z powodu swojej niezaradności, złego stanu zdrowia i trudnej sytuacji życiowej (apelacja k. 43-44v).

W odpowiedzi na apelację Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wniósł o oddalenie apelacji (k. 83-83v a.s.).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie.

Zarzuty zawarte w apelacji nie zasługują na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy zasadnie uznał, iż decyzja z dnia 12 czerwca 2014 roku o ustaleniu wysokości kapitału początkowego jest prawidłowa. Jedyne zarzuty zgłaszane przez wnioskodawczynię odnośnie tej decyzji dotyczyły wymiaru okresów składkowych i nieskładkowych, przyjętych do obliczenia kapitału początkowego.

Zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2015 roku, poz. 748 ze zm.) dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia

1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy.

Zasady ustalania kapitału początkowego określone są w art. 174 ustawy, który w ustępie 1 stanowi, iż kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12.

Zgodnie natomiast z art.174 ust. 2, przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy:

- 1) okresy składkowe, o których mowa w art. 6;
- 2) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5;
- 3) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-3 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust.

W szczególności należy więc wskazać, że ustawa nakazuje przyjmować okresy składkowe i nieskładkowe przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy, tj. przed 1 stycznia 1999 roku.

Poza sporem jest, iż ogólny staż ubezpieczeniowy wnioskodawczynie wynosi 31 lat, 11 miesięcy i 23 dni okresów składkowych oraz 2 lata, 1 miesiąc i 7 dni okresów nieskładkowych, tj. łącznie 34 lata i 1 miesiąc. Jednak do ustalenia wysokości kapitału początkowego mogą być przyjęte okresy przebyte przez wnioskodawczynię do dnia 1 stycznia 1999 roku, które wynoszą 29 lat i 5 miesięcy okresów składkowych oraz 1 rok, 2 miesiące i 6 dni okresów nieskładkowych, tj. łącznie 30 lat, 7 miesięcy i 6ni. Taki właśnie okres został przyjęty przez organ rentowy do wysokości kapitału początkowego wnioskodawczynie i w związku z tym, jak słusznie uznał Sąd Okręgowy, zaskarżona decyzja o ustaleniu kapitału początkowego jest prawidłowa. Innych zarzutów do decyzji z dnia 12 czerwca 2014 roku wnioskodawczynie nie zgłaszała.

Prawidłowo również Sąd Okręgowy oddalił odwołanie od decyzji z dnia 6 sierpnia 2014 roku, którą organ rentowy rozliczył zaliczkę przyznaną wnioskodawczynie na poczet przysługującej emerytury i ustalił ostateczną wysokość emerytury od dnia 1 maja 2014 roku, tj. od dnia zgłoszenia wniosku.

Wnioskodawczynie w apelacji nie kwestionowała daty, od której została przyznana emerytura, lecz jej wysokość. Podniosła, iż wysokość emerytury powinna być ustalona w oparciu o przepisy obowiązujące w dacie osiągnięcia przez nią powszechnego wieku emerytalnego, tj. w dacie 16 lipca 2011 roku, a nie według przepisów z daty złożenia wniosku o emeryturę.

Zarzut ten nie jest zasadny i nie zasługuje na uwzględnienie. Organ rentowy prawidłowo ustalił wysokość emerytury wnioskodawczynie według przepisów obowiązujących w dacie złożenia wniosku o emeryturę.

Wnioskodawczynie od dnia 16 lipca 2006 roku pobierała wcześniejszą emeryturę przyznaną na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 46 ustawy i w dniu 20 maja 2014 roku złożyła wniosek o emeryturę w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego.

Podstawą obliczenia wysokości emerytury wnioskodawczynie jest przepis art. 25 powołanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2013 roku.

Zgodnie z art. 25 ust. 1, podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175 oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b oraz art. 185.

W myśl art. 25 ust. 1b, jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r. poz. 191 i 1198 oraz z 2015 r. poz. 357), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Tak więc od 1 stycznia 2013 roku obowiązuje zasada, że jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę na podstawie, między innymi, przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 ustawy, podstawę obliczenia emerytury, o jakiej mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Pobranie emerytur na podstawie wskazanych wyżej przepisów oznacza konsumowanie części kapitału składkowego, w związku z czym od 1 stycznia 2013 roku odlicza się od niego sumę wypłaconych emerytur.

W świetle powyższego należy stwierdzić, iż organ rentowy prawidłowo obliczył wysokość emerytury wnioskodawczyni w zaskarżonej decyzji, stosując zasady określone w art. 25 ustawy w brzmieniu obowiązującym w dacie złożenia wniosku o emeryturę. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż warunki nabycia prawa do emerytury oraz sposób jej obliczenia powinny być oceniane według przepisów prawnych obowiązujących w dacie złożenia wniosku.

Podobny problem prawny rozważał Sąd Najwyższy w sprawie II UKN 376/99, w której w uzasadnieniu wyroku z dnia 8 lutego 2000 roku potwierdził zasadę, iż prawo do emerytury powinno być oceniane według stanu prawnego istniejącego w dacie złożenia wniosku (OSNP 2001/14/467).

W związku z powyższym brak jest podstaw do obliczenia emerytury wnioskodawczyni bez pomniejszenia podstawy jej obliczenia o kwotę stanowiącą sumę kwot wcześniej pobranych emerytur, ponieważ nie pozwala na to stan prawny istniejący w dacie złożenia przez wnioskodawczynię wniosku o emeryturę.

Odnosnie powoływanego przez wnioskodawczynię w apelacji rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 2011 roku, należy sądzić, iż chodzi o rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe z dnia 11 października 2011 roku (Dz.U. Nr 237, poz. 1412).

Przepis § 1 tego rozporządzenia stanowi, iż rozporządzenie określa:

- 1) zakres obowiązków informacyjnych organów rentowych;
- 2) warunki i tryb wszczęcia postępowania w sprawach świadczeń;
- 3) sposób ustalania daty zgłoszenia wniosku o świadczenie lub o ustalenie jego wysokości, jeżeli wniosek nie został złożony w organie rentowym;
- 4) dowody uzasadniające prawo do świadczeń i ich wysokości, które powinny być dołączone do wniosku w sprawie przyznania świadczeń;
- 5) rodzaje dowodów uzasadniających prawo do świadczeń lub ich wysokość, w przypadku gdy konto ubezpieczonego nie zawiera tych danych;
- 6) zakres danych, które mogą być udowodnione w drodze zeznań świadków lub oświadczeń ubezpieczonych, wraz ze wskazaniem formy tych zeznań lub oświadczeń;
- 7) sposób obliczania świadczeń i okresów uwzględnianych przy ustalaniu świadczeń;
- 8) elementy, jakie powinna zawierać decyzja organu rentowego oraz jej uzasadnienie, a także zakres informacji, które powinny być zawarte w pouczeniu do tej decyzji;

9) formę prowadzenia akt sprawy i ich przechowywania oraz okres przechowywania akt sprawy prowadzonych w formie elektronicznej;

10) tryb postępowania oraz rodzaje dowodów niezbędnych do przyznania przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych świadczeń w drodze wyjątku.

Wbrew twierdzeniom wnioskodawczynie rozporządzenie to nie reguluje zasad ani sposobu obliczania emerytur, ani też nie zawiera żadnych przepisów nakazujących organowi rentowemu informowanie ubezpieczonych o możliwości złożenia wniosku o emeryturę, czy też dokonywanie przeliczenia świadczeń z urzędu. Organ rentowy nie ma obowiązku ani możliwości indywidualnego informowania wszystkich zainteresowanych o przysługujących im uprawnieniach w zakresie zmian w wysokości świadczeń z ubezpieczenia społecznego, a zwłaszcza takich, które wymagają szczegółowej analizy dokumentów, chyba że sam zainteresowany wystąpi z takim żądaniem (wyrok SA w Warszawie z 17 grudnia 2009 roku, III AUa 846/09, Apel.-Wwa 2011, Nr 1, poz. 5).

Zgodnie z § 3 ust. 1 powołanego wyżej rozporządzenia, postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanego, chyba że przepisy ustawy przewidują wszczęcie tego postępowania z urzędu.

W przypadku ubezpieczonego uprawnionego do wcześniejszej emerytury, emeryturę z tytułu ukończenia powszechnego wieku emerytalnego przyznaje się wyłącznie na jego wniosek.

Okoliczności podnoszone przez wnioskodawczynię w apelacji, dotyczące jej stanu zdrowia i trudnej sytuacji życiowej, mające w jej przekonaniu usprawiedliwiać niezłożenie wniosku o emeryturę w 2011 roku, nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, bowiem przepisy nie przewidują żadnego terminu do złożenia wniosku o emeryturę. Złożenie takiego wniosku jest prawem, a nie obowiązkiem i decydująca jest wola uprawnionego, który - nawet jeżeli spełnia przesłanki nabycia prawa do świadczenia - nie musi z niego korzystać.

W świetle powyższych okoliczności Sąd drugiej instancji uznał, iż zarzuty apelacji nie są zasadne, a jej wnioski nie zasługują na uwzględnienie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uwzględnienia apelacji i oddalił ją w trybie art. 385 kpc jako bezzasadną.